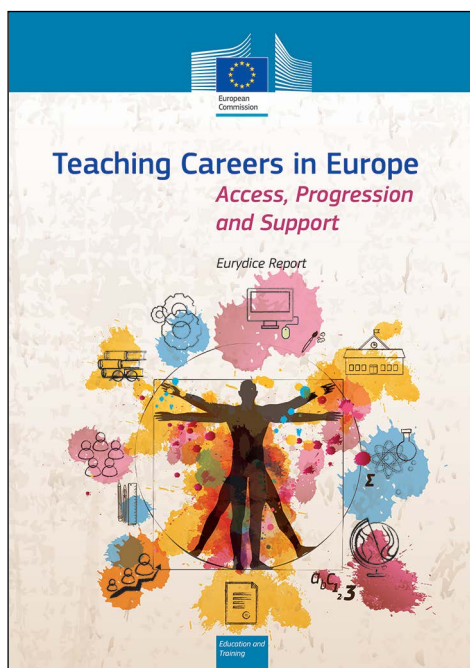

Evropská
komise

Nová publikace Eurydice

Profese učitele v Evropě: přístup, kariérní postup a podpora

V Evropě, jež nyní čelí výzvam v oblasti vzdělávání i v sociální a ekonomické sféře, významně roste úloha učitelů. Vysoké nároky na výsledky žáků a větší tlak způsobený rozmanitější žakovskou populací v kombinaci s prudkým rozvojem technologií mají významný vliv na profesi učitele.

Publikace Eurydice *Profese učitele v Evropě: přístup, kariérní postup a podpora* přispívá k souboru důkazů, které mohou pomoci k nasměrování politického rozhodování při poskytování účinné podpory učitelům, zvyšování jejich profesionality a zlepšování jejich postavení.

Tato publikace uvádí hlavní úkoly na národní úrovni v oblasti nabídky a poptávky po učitelích a způsoby, jimiž je vzdělávací systémy řeší ve svém plánování. Zkoumá požadavky pro vstup do povolání, přijímání a pracovní podmínky i perspektivy odborného rozvoje a způsoby podpory. Přibližuje možnosti kariérního růstu ve smyslu hierarchického postupu i diverzifikace úkolů, ale také definice a využití rámců kompetencí učitelů. Zpráva rovněž analyzuje úlohu a fungování hodnocení učitelů.

Publikace se týká škol na primární a všeobecné sekundární úrovni. Zahrnuje všechny země Evropské unie, Albánii, Bosnu a Hercegovinu, Bývalou Jugoslávskou republiku Makedonii, Švýcarsko, Island, Lichtenštejnsko, Černou Horu, Norsko, Srbsko a Turecko.

Tento leták obsahuje stručný přehled některých hlavních zjištění uvedených v publikaci.

Co je Eurydice

Úkolem sítě Eurydice je poznávat a objasňovat organizaci a fungování různých evropských vzdělávacích systémů. Tato síť popisuje národní vzdělávací systémy a zpracovává tematické srovnávací studie, ukazatele a statistiky. Cílem Eurydice je prostřednictvím své práce zlepšovat porozumění, spolupráci, důvěru a mobilitu na evropské i mezinárodní úrovni. Síť Eurydice se skládá z národních oddělení sídlících v jednotlivých evropských zemích. Její aktivity koordinuje Výkonná agentura pro vzdělávání, kulturu a audiovizuální oblast. Všechny publikace Eurydice jsou zdarma dostupné na internetových stránkách nebo na vyžádání v tištěné podobě. Více informací lze nalézt na adrese <http://ec.europa.eu/eurydice>.

Plné znění studie

Profese učitele v Evropě: přístup, kariérní postup a podpora je dostupné v angličtině na webových stránkách Eurydice: <http://ec.europa.eu/eurydice>

Tištěné kopie této studie

lze získat na vyžádání na adrese: eacea-eurydice@ec.europa.eu

Kontakt

Wim Vansteenkiste,
Communication and
Publications:
+32 2 299 50 58

České oddělení Eurydice

Dům zahraniční spolupráce
Na Poříčí 1035/4
110 00 Praha 1
E-mail: eurydice@dzs.cz
Web: www.naerasmusplus.cz

Hlavní problémy v nabídce a poptávce po učitelích

26

Nedostatek učitelů některých předmětů

21

Nedostatek učitelů v některých zeměpisných oblastech

16

Stárnutí učiteléské populace

14

Převis nabídky

11

Nedostatek studentů v PVU

8

Vysoké procento odchodů z profese

4

Vysoké procento odchodů z PVU

Hlavní problémy v nabídce a poptávce po učitelích ve vzdělávacích systémech. Primární a/nebo všeobecné sekundární vzdělávání (ISCED 1–3), 2016/17

Ve vzdělávacích systémech se v oblasti nabídky a poptávky po učitelích objevují stejné a často se překrývající problémy. Většina zemí uvádí, že nedostatek učitelů a stárnutí učiteléské populace se ve výčtu problémů nacházejí na nejvyšších příčkách. Dalšími problémy jsou převis nabídky, nedostatek studentů v přípravném vzdělávání učitelů (PVU) a opouštění profese. I když některé problémy pramení z nerovnoměrného rozložení učitelů podle předmětů a/nebo zeměpisných oblastí, většina souvisí s otázkou atraktivity tohoto povolání.

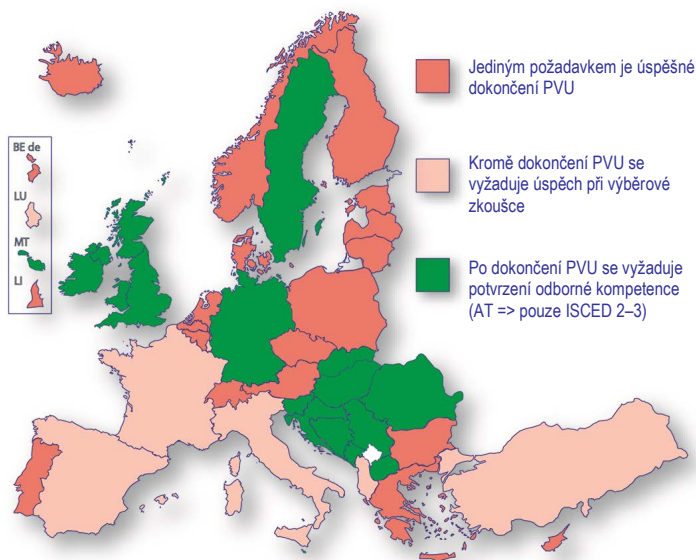
Způsobem řešení těchto problémů je předběžné plánování v oblasti učitelství, které zavedla většina zemí. Mnoho zemí plánuje pouze s ročním výhledem, jiné země však mají dlouhodobé plány, které mohou být pro řešení strukturálních problémů vhodnější. Navíc i přes skutečnost, že nejčastějším problémem je nedostatek učitelů, pobídky pro získávání studentů pro toto povolání nebo pro určité předměty jsou stále využívány jen velmi zřídka.

Hlavní cesta k profesi učitele zpravidla začíná dokončením přípravného vzdělávání učitelů. Téměř v polovině vzdělávacích systémů jsou učitelé na konci PVU plně kvalifikováni. Ve zbývajících 23 systémech existují ještě další požadavky. V 6 zemích musejí učitelé uspět při výběrové zkoušce a v 17 vzdělávacích systémech musí absolventi PVU prokázat své schopnosti pro výuku při akreditačním, certifikačním nebo registračním procesu či při celostátních zkouškách.

Jedna třetina vzdělávacích systémů nabízí pro získání učiteléské kvalifikace alternativní způsoby. Obvykle se jedná o krátké odborně zaměřené programy nebo o vzdělávání při zaměstnání.

Téměř tři čtvrtiny vzdělávacích systémů upřednostňují otevřený systém přijímání, tedy tento proces decentralizují a dávají školám nebo místním školským orgánům autonomii při přijímání svých učitelů. Ve zbývajících zemích hrají při přijímání roli nejvyšší orgány školské správy. Mohou přidělit učitele do školy podle výsledků centrálního výběrového řízení a/nebo je mohou zařazovat na základě stanovených kritérií.

Jak se stát učitelem

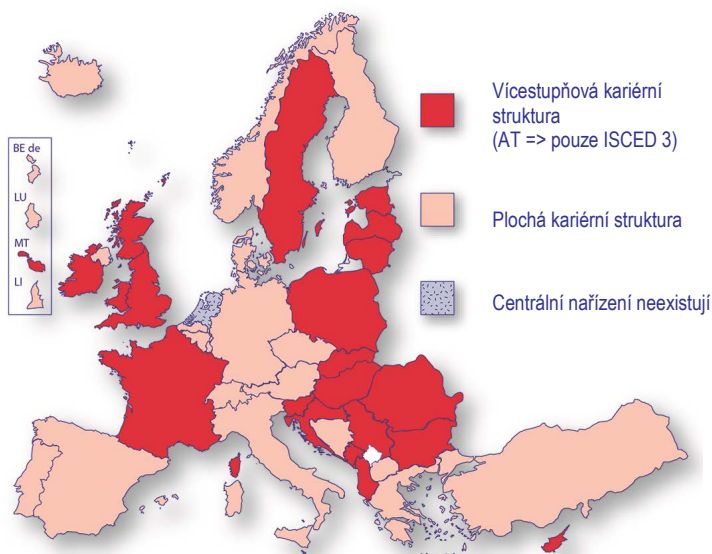

Oficiální požadavky na plně kvalifikovaného učitele.

Primární a všeobecné sekundární vzdělávání (ISCED 1–3), 2016/17

Perspektivy kariérního postupu

V kariérní struktuře učitelů existují dva hlavní typy: plochá (jedna úroveň) a hierarchická (vícestupňová) struktura. Polovina vzdělávacích systémů má své kariérní struktury uspořádané hierarchicky ve stoupajících kariérních úrovních, odrážejících zpravidla vyšší míru složitosti úkolů a odpovědnosti. Ve většině vzdělávacích systémů s vícestupňovou kariérní strukturou je do rozhodování o kariérním postupu zapojeno vedení školy, ale v některých vzdělávacích systémech je toto rozhodování plně centralizované a probíhá na nejvyšší úrovni školské správy. Kromě Estonska a Srbska se učitelům při postupu na vyšší kariérní úroveň zpravidla zvyšuje plat.

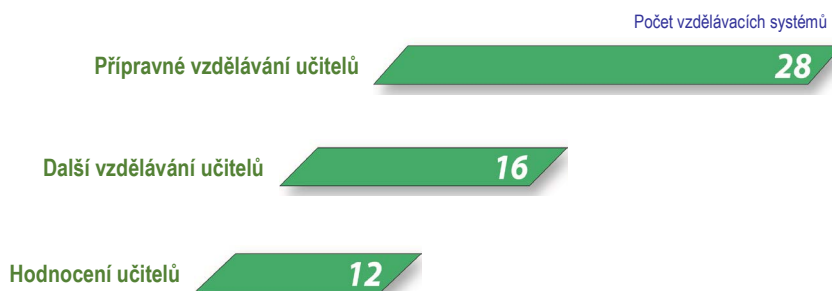
Typy kariérní struktury pro plně kvalifikované učitele stanovené nejvyššími orgány školské správy. Primární a všeobecné sekundární vzdělávání (ISCED 1–3), 2016/17

Ve všech zemích s výjimkou Turecka mají učitelé možnost diverzifikovat své úkoly a kromě své učitelské činnosti přebírat další odpovědnosti. Tato diverzifikace odpovědností může například zahrnovat mentoring či pedagogické, metodické nebo řídicí role. Ve vzdělávacích systémech s vícestupňovou kariérní strukturou bývají některé další odpovědnosti propojené s určitou kariérní úrovní.

Rámec kompetencí učitelů

Rámec kompetencí učitelů zpracovalo v různé míře podrobnosti 32 vzdělávacích systémů. Zatímco sedm zemí definovalo pouze oblasti kompetencí, jiné země zařadily i podrobnosti o dovednostech, znalostech a postojích. Pouze čtyři vzdělávací systémy stanovily učitelské kompetence pro různé fáze profesní dráhy (Vlámské společenství Belgie,

Estonsko, Lotyšsko a Spojené království (Skotsko)).

Využití rámců kompetencí učitelů se rovněž liší. Pro mnoho zemí je pouze nástrojem, jenž stanoví, které kompetence by měl učitel zvládnout na konci přípravného vzdělávání, zatímco v jiných zemích se používá v různých etapách profesní dráhy. Ve 13 vzdělávacích systémech, které mají rámce učitelských kompetencí, jich

Různé využití rámců kompetencí učitelů vydaných nejvyššími orgány školské správy. Primární a všeobecné sekundární vzdělávání (ISCED 1–3), 2016/17

využívají v přípravném i v dalším vzdělávání učitelů a naznačují tak trend využívat je v průběhu celé profesní dráhy učitele.

Další vzdělávání a podpora

V evropských zemích má další vzdělávání učitelů (DVU) silnou podporu. V převážné většině vzdělávacích systémů se DVU považuje za profesní povinnost a učitelé jsou často povinni absolvovat minimální počet hodin ročně. Jednotlivé země zpracovaly různé pobídky a opatření, které mají podpořit účast, např. bezplatné kurzy, možnost vzdělávání v pracovní době, zvýšení platů a povýšení.

Školy se v různé míře snaží zapojovat do definování potřeb a priorit DVU, což může pomoci organizátorům DVU lépe reagovat na konkrétní požadavky učitelů.

Ve většině evropských zemí jsou učitelům dostupná i další podpůrná opatření pro rozvíjení a zlepšování jejich profesní praxe. Tuto podporu mohou ve školách poskytovat odborníci, kvalifikovaní učitelé nebo ředitelé škol. V celé Evropě je také rozšířena odborná podpora při řešení dalších problémů, např. záležitostí osobní povahy, interpersonálních konfliktů nebo výuky žáků s všeobecnými vzdělávacími obtížemi.

24

Propojené s povýšením nebo zvýšením platu

22

Povinná účast

37

Školy zapojené do určování potřeb a priorit

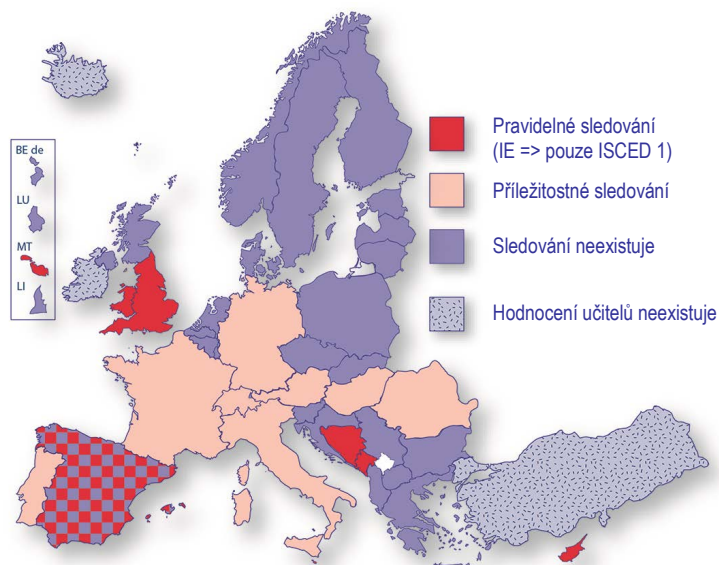
36

Během pracovní doby

Opatření a pobídky, které mají učitele motivovat k zapojení do dalšího vzdělávání, a počet vzdělávacích systémů, které je nabízejí. Primární a všeobecné sekundární vzdělávání (ISCED 1–3), 2016/17

Hodnocení učitelů

Ve většině zemí je hodnocení učitelů právně upraveno. Mnoho zemí ale nesleduje, jak tento systém funguje.

Sledování systému hodnocení učitelů na primární a všeobecné sekundární úrovni (ISCED 1–3) nejvyššími orgány školské správy, 2016/17

Hodnocení učitelů během výkonu povolání je v Evropě běžné a obvykle se týká všech učitelů, i když neprobíhá vždy pravidelně. V 8 zemích neexistuje žádné nařízení, v 6 zemích se o hodnocení rozhoduje na místní či školní úrovni a ve zbývajících zemích je praxe velmi rozmanitá.

I když se hodnocení používá z řady důvodů, např. jako zpětná vazba pro učitele nebo při rozhodování o jejich povýšení či zvýšení platu, pro zjišťování potřeb dalšího vzdělávání se systematicky nevyužívá.

Do hodnocení učitelů bývá často zapojeno vedení školy, ale pouze jedna třetina vzdělávacích systémů má pro tuto oblast povinnou přípravu. V 11 vzdělávacích systémech

je příprava nepovinná a v další polovině systémů neexistuje žádný vzdělávací program zaměřený na hodnocení učitelů určený pro vedení škol.

Plné znění publikace **Profese učitele v Evropě: přístup, kariérní postup a podpora** je dostupné v angličtině na webových stránkách Eurydice: <http://ec.europa.eu/eurydice>.